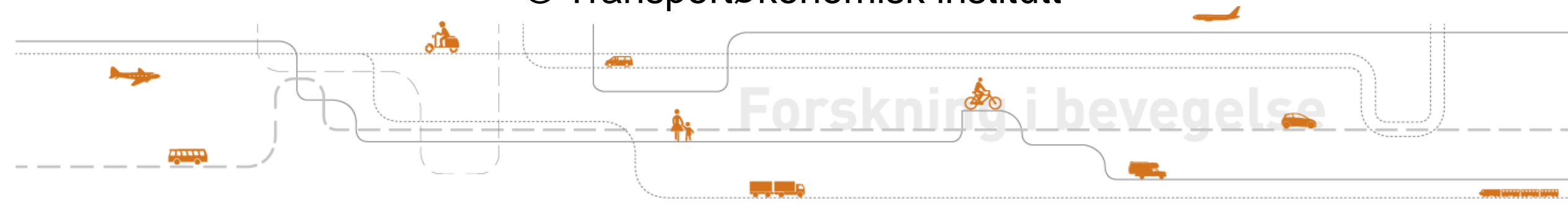

Hva må til for å nå klimamålene i transport?

Lasse Fridstrøm

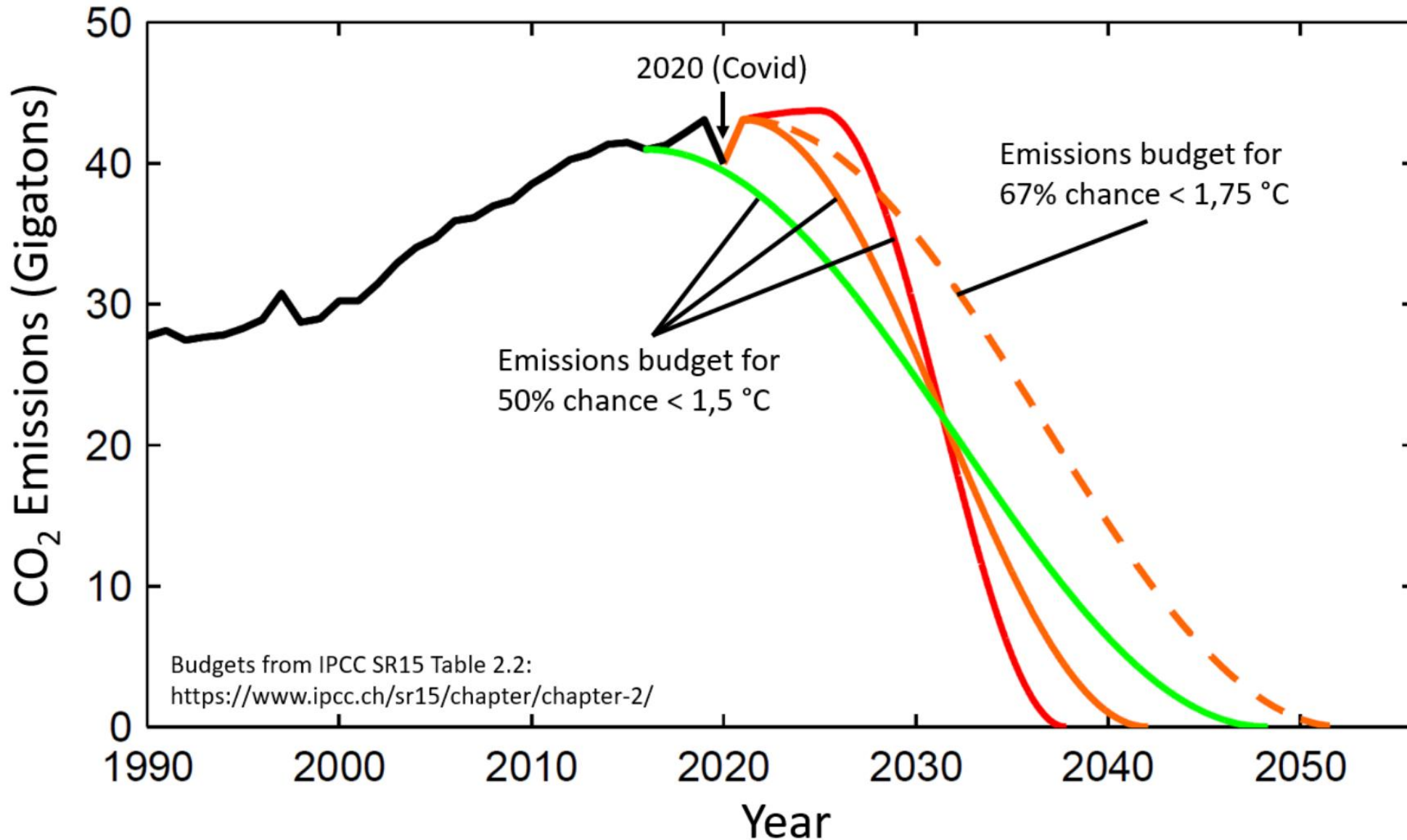
Mobilitet 2022, 23. mai 2022
© Transportøkonomisk institutt

Disposisjon

1. **Pyramide**teorien – er vi blitt indoktrinert?
2. Å **dekomponere** problemet
3. Trenger vi mer ærgjerrige **mål** – eller bedre **virkemidler**?
4. Elbilen som **game changer**
5. Paris-avtalen og **allmenningsproblemet**
6. **Karbonprisen** i veitransport
7. Seks typer klimastrategi

Global emissions compatible with the Paris Accord

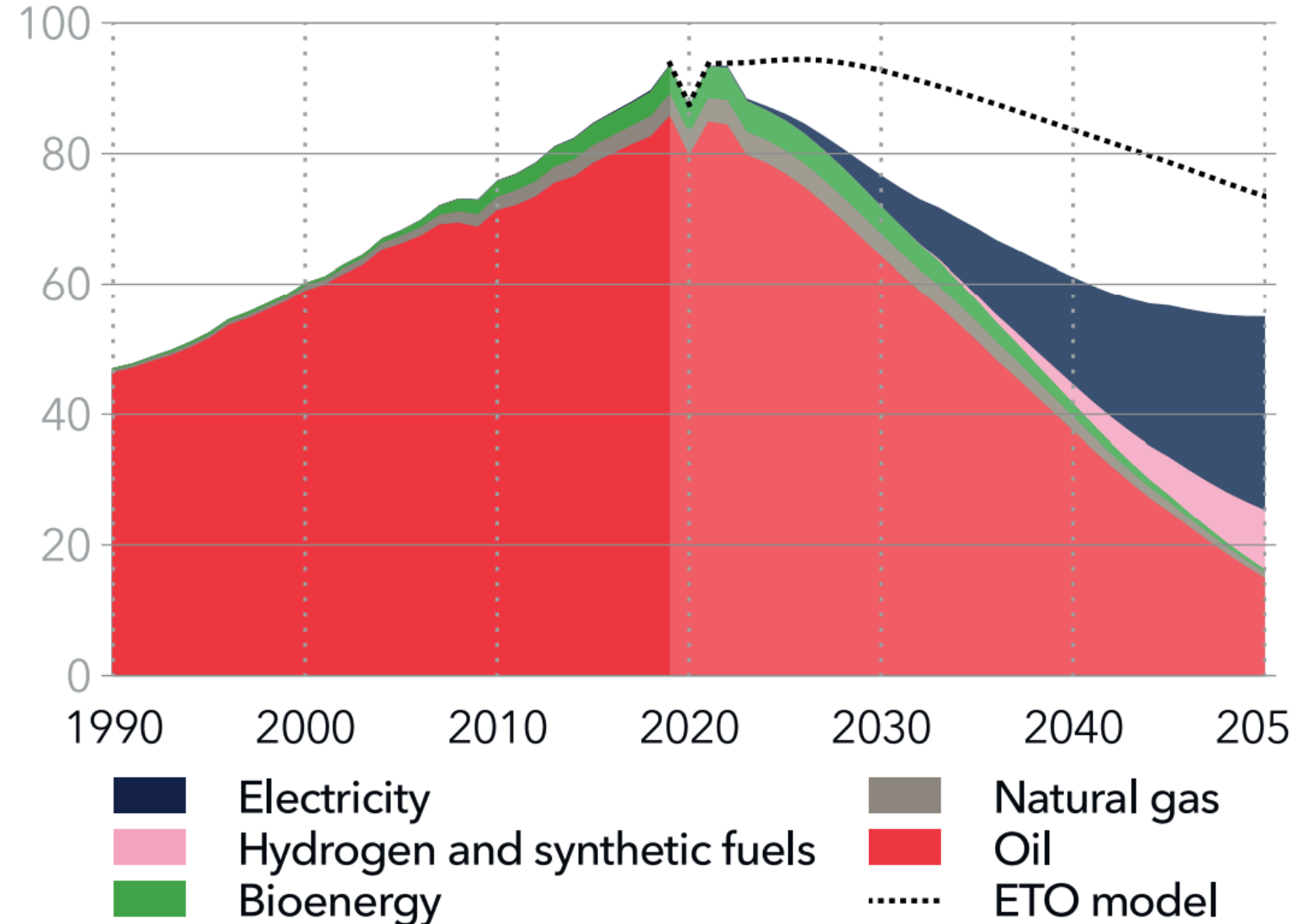
Kurven må
bendes
ned.

DNV Energy Transition Outlook 2021.

Kan vi feste lit til disse
pyramidekurvene?

World road transport energy demand by carrier

Units: EJ/yr

Natural gas includes LPG. Historical data source: IEA WEB (2020)

DNV

Energy Transition Outlook 2021

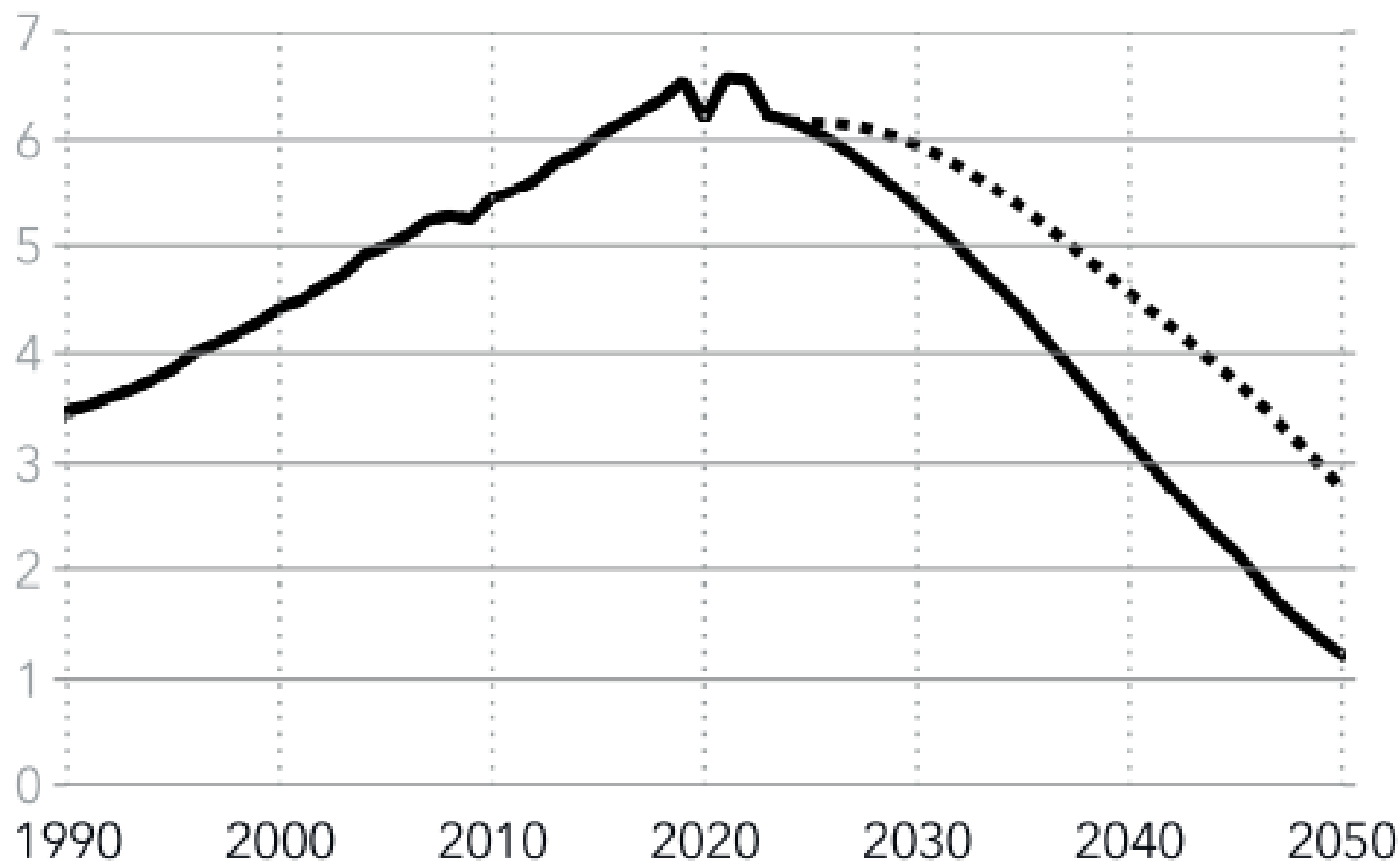
Tjener disse pyramidekurvene til noe?

Er de bare luftslott?

Er de soveputer?

World road transport CO₂ emissions

Units: GtCO₂/yr

— PNZ

.... ETO forecast

Historical data source: IEA WEB (2020)

«Et mål uten handlingsplan er bare et fromt ønske.»

«Un objectif sans
plan s'appelle un
voeu.»

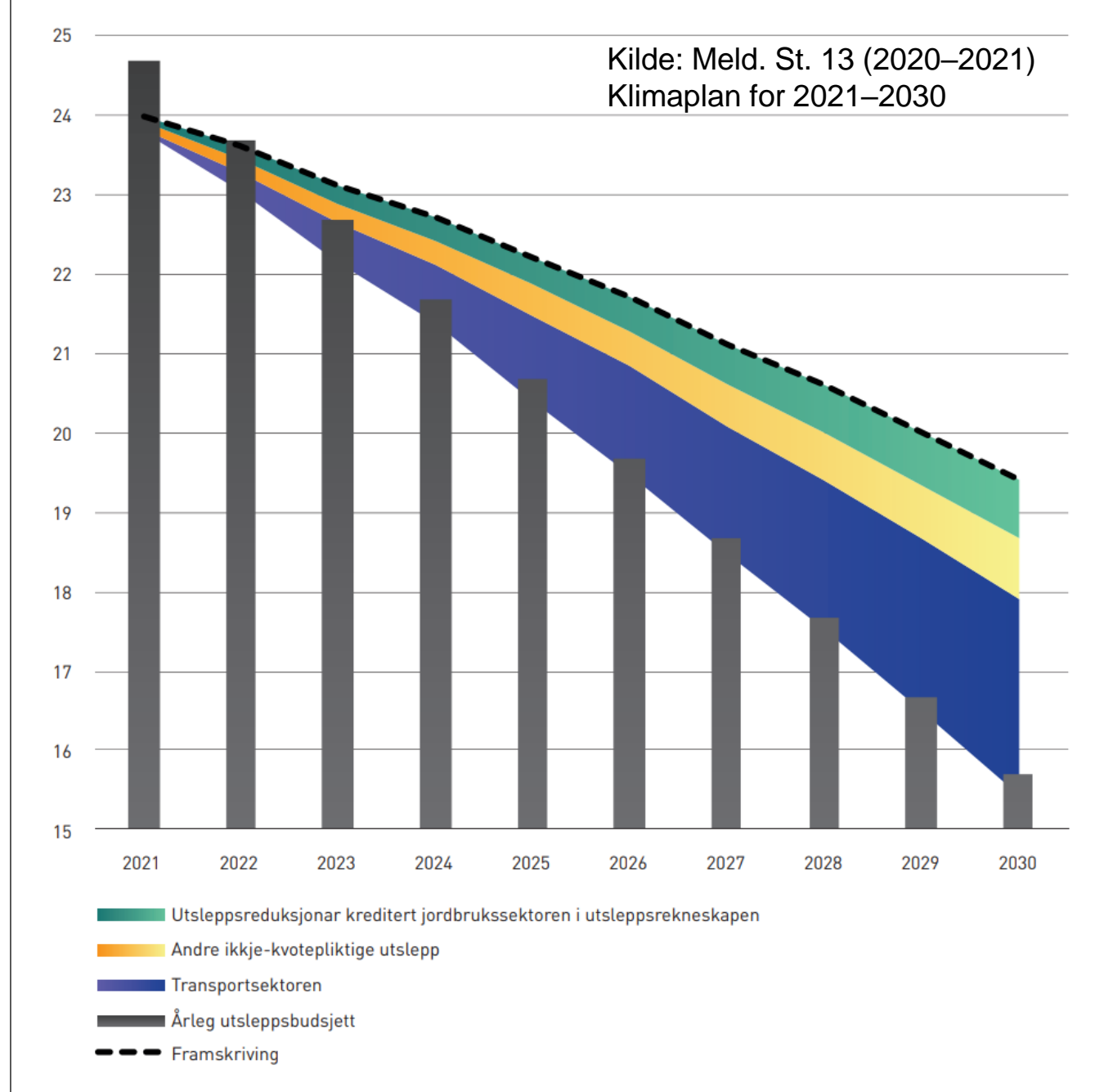
Antoine de Saint-Exupéry

Årlige karbonbudsjett:
Mål eller middel?

Er målene for ambisiøse
– eller er virkemidlene for få?

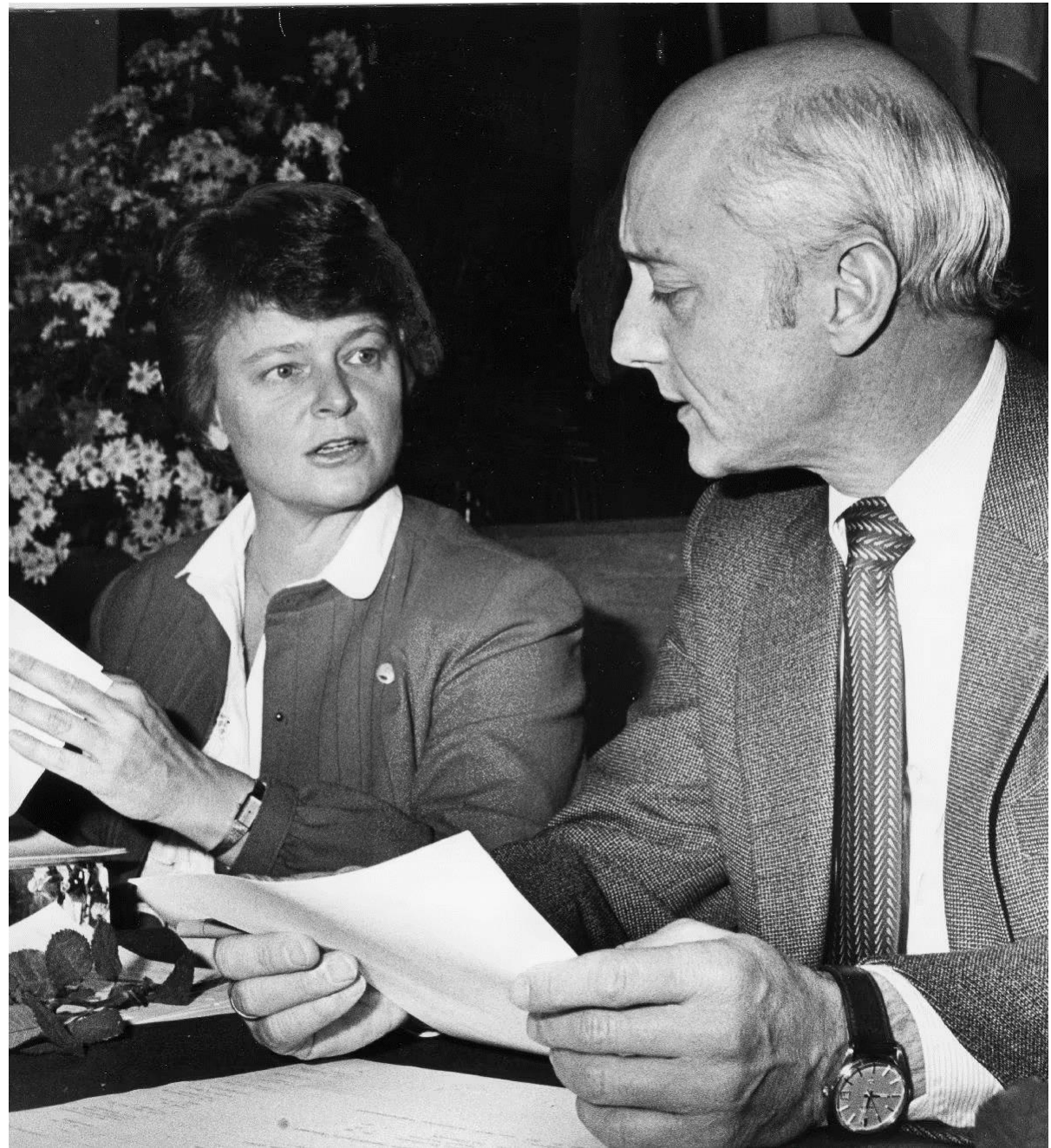
Består klimapolitikken
av besvergelses og
ønsketenkning?

Figur 3.5 Forventa utsleppsreduksjon i ulike sektorar med klimaplanen frå regjeringa (millionar tonn CO₂-ekvivalentar).

«Det er ikke gitt at man kan lede og styre et samfunn gjennom besvergelses- og ønsketenkning.»

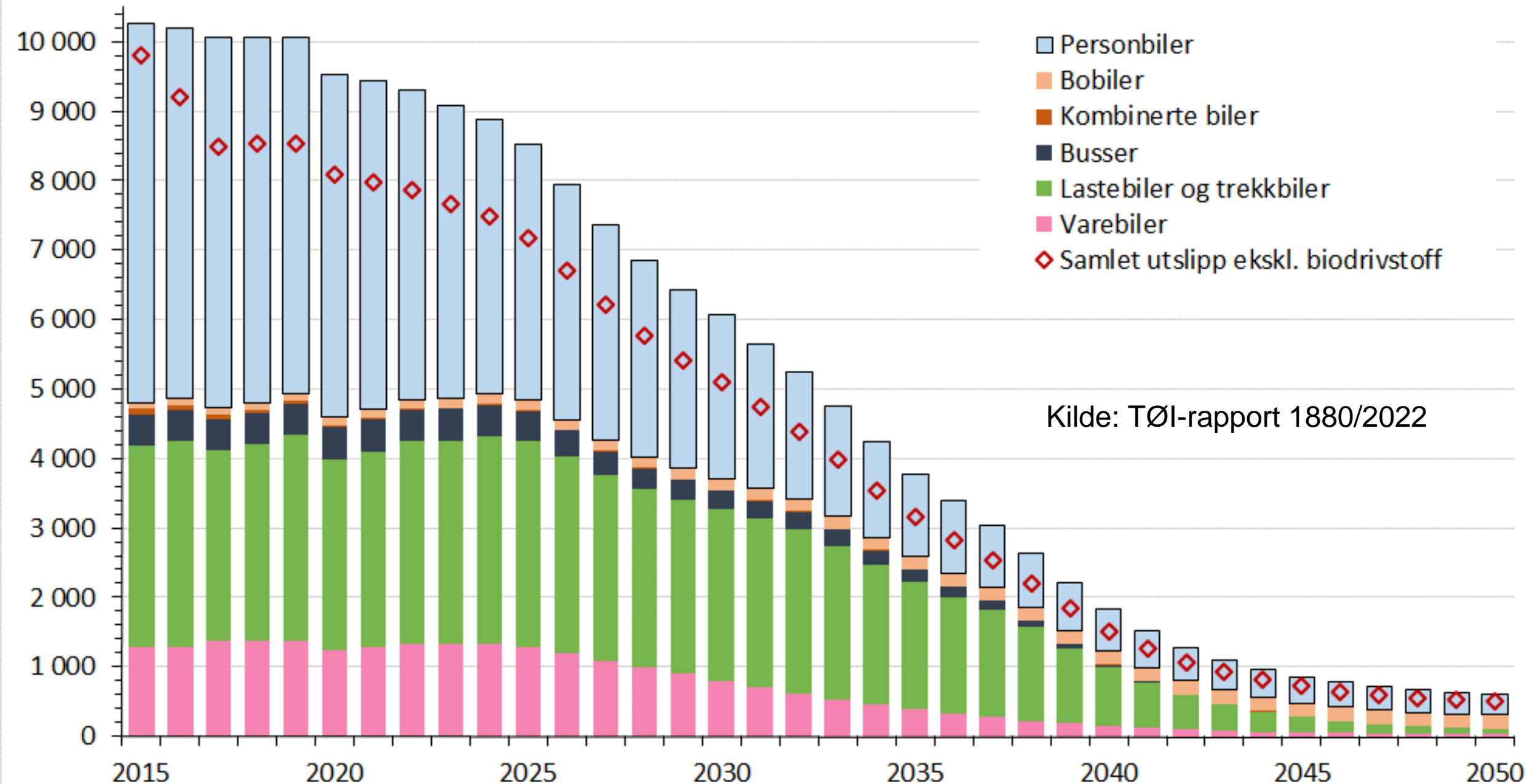
Gro Harlem Brundtland, 1981.

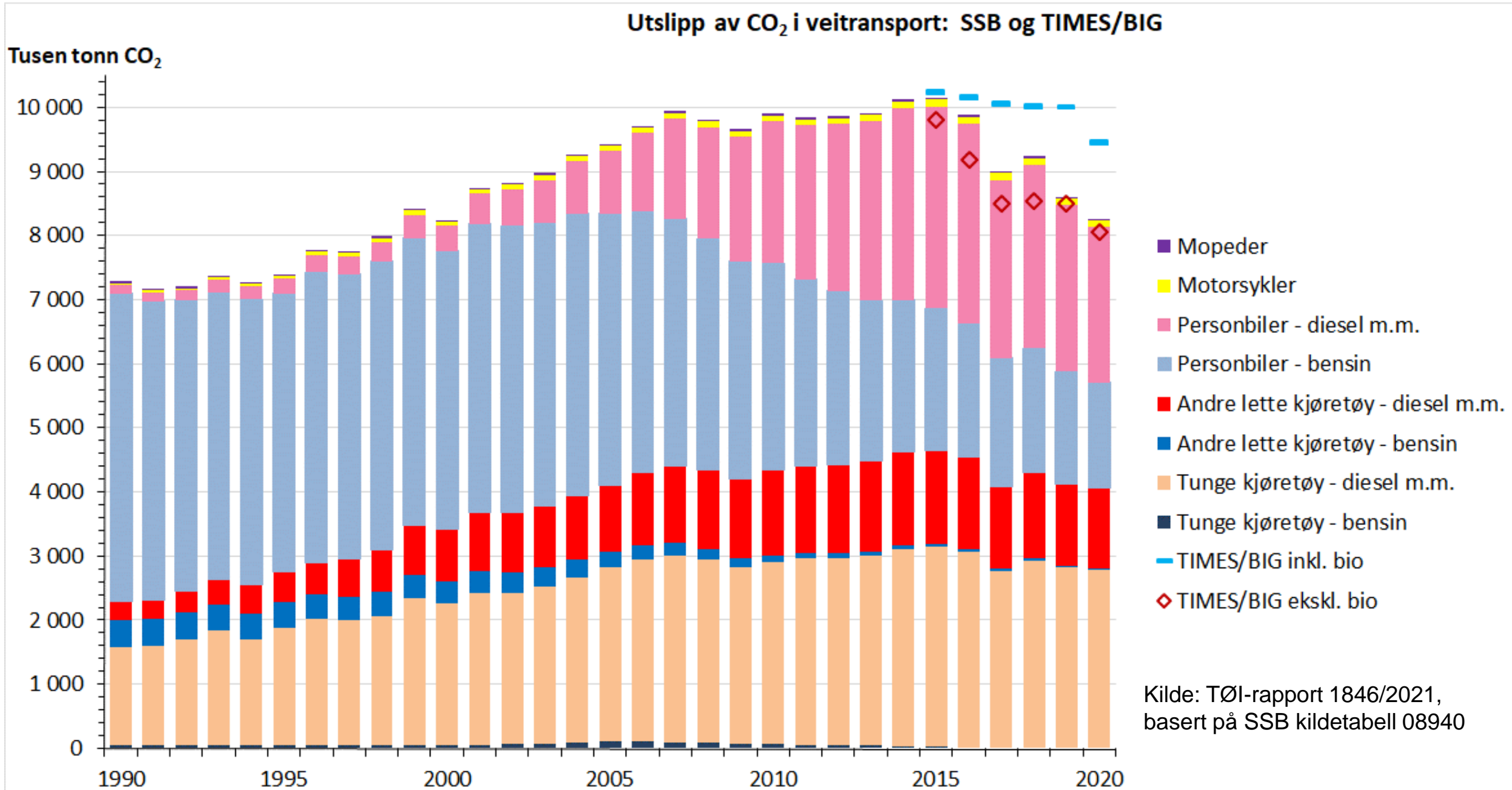
CO₂-utslipp i veitrafikk, før og etter fratrekking for biodrivstoff. TIMES/BIG-framskriving

Tusen tonn

Kilde: TØI-rapport 1880/2022

CO₂ utslippene i veitransport nådde toppen i 2015. Kuttet etter 2015 skyldes biodrivstoff.

Multiplikativ dekomponering: en matematisk identitet

$$utslipp = \frac{utslipp}{1} \quad (\text{i veittransport})$$

$$utslipp = \frac{energibruk}{1} \cdot \frac{utslipp}{energibruk}$$

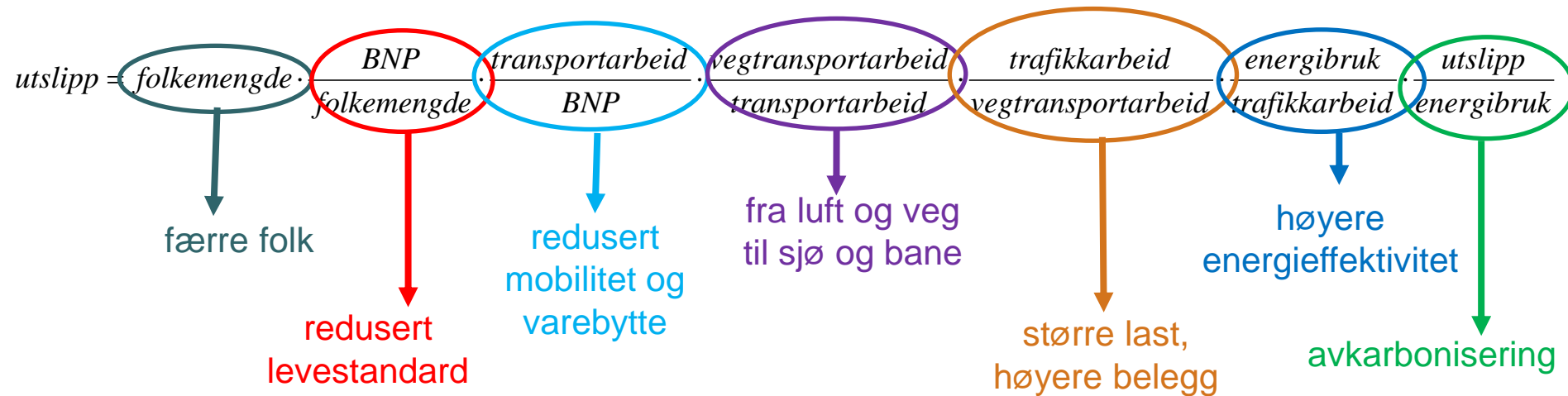
$$utslipp = \frac{trafikkarbeid}{1} \cdot \frac{energibruk}{trafikkarbeid} \cdot \frac{utslipp}{energibruk}$$

$$utslipp = \frac{transportarbeid}{1} \cdot \frac{trafikkarbeid}{transportarbeid} \cdot \frac{energibruk}{trafikkarbeid} \cdot \frac{utslipp}{energibruk}$$

$$utslipp = \frac{BNP}{1} \cdot \frac{transportarbeid}{BNP} \cdot \frac{trafikkarbeid}{transportarbeid} \cdot \frac{energibruk}{trafikkarbeid} \cdot \frac{utslipp}{energibruk}$$

$$utslipp = \text{folkemengde} \cdot \frac{BNP}{\text{folkemengde}} \cdot \frac{transportarbeid}{BNP} \cdot \frac{trafikkarbeid}{transportarbeid} \cdot \frac{energibruk}{trafikkarbeid} \cdot \frac{utslipp}{energibruk}$$

Utslippene dekomponert: lettere å kutte jo lenger til høyre

Om vi endrer én faktor med f. eks. 10 prosent, og holder de andre konstant, endrer vi også utslippet med 10 prosent.
Hvilken faktor skal vi skru på?

$CO_2\text{-utslipp} = \text{folkemengde}$
 $\times \text{inntekt}$ (kr BNP per capita)
 $\times \text{transportintensitet}$ (personkm og tonnkm pr kr BNP)
 $\times \text{fly-/vegtransportandel}$
 $\times \text{trafikkintensitet}$ (kjøretøykm per personkm og tonnkm)
 $\times \text{energiintensitet}$ (kWh energi per kjøretøykm)
 $\times \text{karbonintensitet}$ (CO₂-utslipp per kWh energi)

BNP 2021: 4142 mrd. kr,
 dvs. kr 763 000 per capita

Klimagassutslipp:
 ca. 50 mill tonn CO₂e

Verdiskapning:
 Ca. kr 84 000 per tonn CO₂e

Vi må holde fokus på klimagassutslippet

Det er ikke det alminnelige forbruket, men **klimagassutslippet** som er fienden.

Rop i skogen av typen

- «vi må endre levevis»
- «vi må redusere forbruket»
- «det må svi skikkelig hvis det skal virke»

bidrar til å avspore klimapolitikken. Slike **besvergelses** pulveriserer ansvaret, svekker klimapolitikken og **må arresteres hver gang de gjentas!**

Om vi skal få befolkningen med oss på klimatiltak som monner, må vi være **resultatorienterte** og finne **minste motstands vei**.

Fra mål til virkemidler

De som setter hovedfokus på **den enkeltes atferd og klimafotavtrykk**, motarbeider i realiteten at Norge skal nå sine klimamål. De leder energien og oppmerksomheten i feil retning og svekker oppslutningen om og grunnlaget for klimapolitikken.

Det er **store, sveipende, kollektive** tiltak som skal til – tiltak som beveger **mange** i samme klimavennlige retning.

EU: 'Curbing mobility is not an option'.

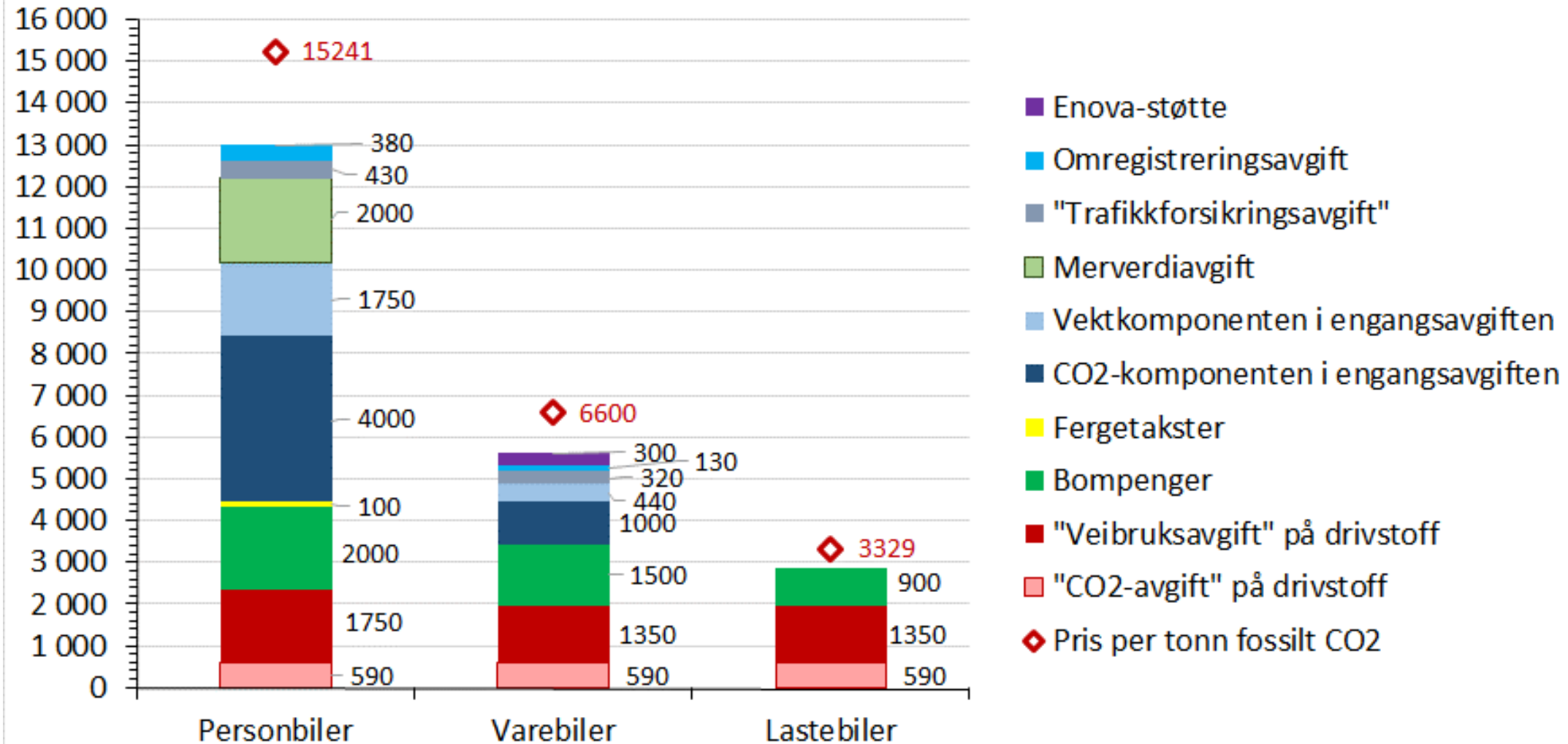
Idealisme beveger noen få. **Egeninteressen** kan flytte fjell.

Det blir ikke mindre CO₂-utslipp av at vi lirer av oss besvergelses og bud om strabasiose **mål**. Det er **virkemidler** som skal til – virkemidler som skaper egeninteresse.

Veibrukerne betalte i 2021 avgifter tilsvarende en **karbonpris** på kr 3300 – 15 000 per tonn CO₂

Beregnet karbonpris innebygd i bilavgiftene

Kr per tonn CO₂

Elbilen er en *gamechanger*. Nye sannheter erstatter gamle.

For at alle skal velge elbil, må de kunne parkere og lade hjemme. **Parkering er et klimaaktivum!**

Å inndra parkeringsplasser i boligstrøkene er derfor i strid med den **nasjonale klimastrategien**. Når skal byene forstå dette?

Motorveier utfordrer luftfarten og reduserer drivstofforbruket i tungtransport. Når bilene er blitt elektriske, forsvinner **80-90 % av klimagassutslippet** knyttet til veiene.

Vi må innkassere seirene og ta dem til inntekt!

Når og hvis vi har **elektrifisert kjøretøyparken**, forsvinner klimaargumentet mot bilkjøring og veibygging, og vi sparer energi.

Vi kan ikke fortsette å argumentere som om **bilene og veiene** er vårt fremste klimaproblem.

Om vi opptrer som om elektrifiseringen er forgjeves, vil vi **demotivere befolkningen** og rive bunnen ut klimapolitikkens troverdighet.

Paris-avtalen: hvert land må feie for egen dør

Avtalen går et lite stykke i retning av å løse **allmenningsproblemet**, ved å plassere **ansvaret for utslippene på hvert lands territorium hos vedkommende lands regjering.**

Prinsippet om ansvar for utslipp på eget territorium **gjør klimapolitikken noenlunde håndterlig og etterrettelig.**

En logisk følge av territorialprinsippet er at vi **ikke skal bry oss om utslipp i andre land** – heller ikke det klimafotavtrykket som er nedfelt i de **produktene vi importerer**, eller det utslippet som oppstår når våre **eksportprodukter** tas i bruk.

Utslippet ved produksjon av biler eller batterier i utlandet vedkommer, i henhold til denne logikken, ikke norsk klimapolitikk. **Å rokke ved territorialprinsippet vil distrahere oss og forpurre klimapolitikken.**

Vi må holde
fokus på å redusere klimagassutslippet i Norge.

Og det på en måte som monner:
Vi må avkarbonisere kjøretøyparken.

Veikart til avkarbonisering kommer etter lunsj!

Takk for oppmerksomheten!

Kan vi nå klimamålene samtidig som vi

- er samfunnsøkonomisk effektive,
- ivaretar teknologinøytralitet,
- beskytter kollektivtransporten og
- sikrer det offentliges inntekter?

Hvorfor handler det klimapolitiske ordskiftet om alt annet enn disse spørsmålene?

Er elbilen i ferd med å utkonkurrere bussen?

Elbil-suksessen har skutt til værs under pandemien. Nå utfordrer den buss, tog og trikk, mener Ruter-topp.

Sondre Moen Myhre, Chamanpreet Kaur og Paal Audestad (foto)

– Hvis jeg skal ta kollektivt, må jeg først ta T-banen og så bruke jeg bruker jeg mye penger på buss. Med bil tar det maks 15 minutter å komme seg dit, sier Paal Audestad.

Det er ikke bærekraftig å erstatte det vi gjør med elbil

Bernt Reitan Jensen, Ruter-sjef

Cornelius Poppe / NTB

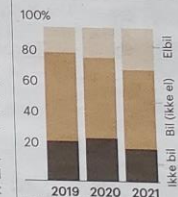
elbileiere har nesten doblet seg. Samtidig har Ruter kjørt halvfulle busser. Fortsatt mangler de 1/3-del av passasjerene fra 2019. Kollektivtrafikken har fått en ny utfordrer, mener Jensen.

– Når folk tror det er like billig å kjøre elbil som kollektivt, hvorfor skal de da kjøpe månedskort? Den er i ferd med å fylle opp veiene helt, sier Jensen og stiller nok et spørsmål:

– Det må være gode incentiver for å velge dem foran bensin- og dieselbil, men det er kanskje ikke så smart at det er så billig å kjøre dem inn til byen?

Fakta.
Tilgang til bil

Periode: okt.-november.
And. med tilgang til elbil har økt med over ti prosent.

Kilde: Ruter Markedsinformasjonssystem

Det må bli færre incentiver for å kjøre elbil i byen. Bompengene for elbil må øke. Og det må skje raskt. Hvis ikke står kollektivtrafikken i fare for å bli skadeflende.

– Med redusert etterspørsel kommer ikke vi til å klare å opprettholde et tilbud som er konkurransedyktig med elbilen. Da når vi ikke målene i Parisavtalen, hevder Jensen.

– Hvorfor vil vi ikke nå Parisavtalen om elbilen tar over for kollektivtrafikken?

– Får å få ned utslippene, må vi dele transportmiddel. Dersom alle skal ha hver sin elbil, vil det kreve så mange biler og så mye vei, at vi ikke når målene.

I en nylig publisert rapport støtter Transportøkonomisk institutt (TØI) langt på vei Jenssens påstand om at det kan bli et bærekraftsproblem hvis elbiler erstatter kollektivreisen.

– Vi ser også at i et klimaperspektiv, som Parisavtalen er, så har en elbil generelt sett en høyere utslippsfaktor enn kollektivreisen fordi elbilen har produksjonsutslipp, sier rapportskriver og TØI-forsker Ingunn Opheim Ellis.

Artikkelen fortsetter

Aftenposten
17.2.2022

Motsetninger og dilemmaer i klimapolitikken

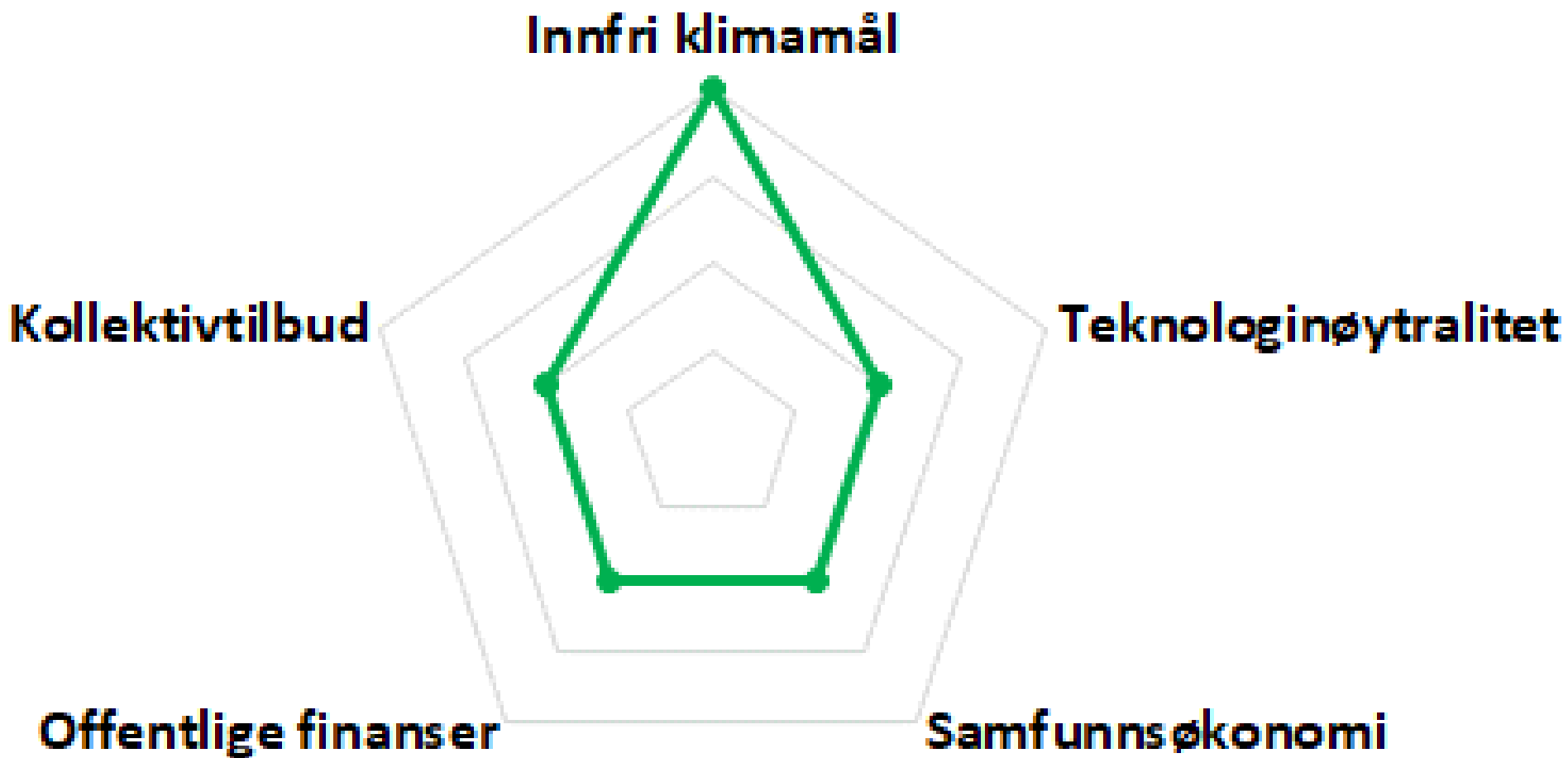
Avkarboniseringen av veitransporten vil støte på en rekke hindringer og innvendinger.

Om vi ser det som imperativt å innfri landets klimaforpliktelser, kan en del andre verdier, idealer og interesser måtte vike.

Kjærligheten til **buss og bane**, til **statskassen**, til **teknologinøytralitet** eller til **samfunnsøkonomisk effektivitet** er fire slike verdier.

En **offensiv** klimapolitikk legger nesten all vekt på å innfri **klimamålene og -forpliktelsene**. Alle andre hensyn må vike.

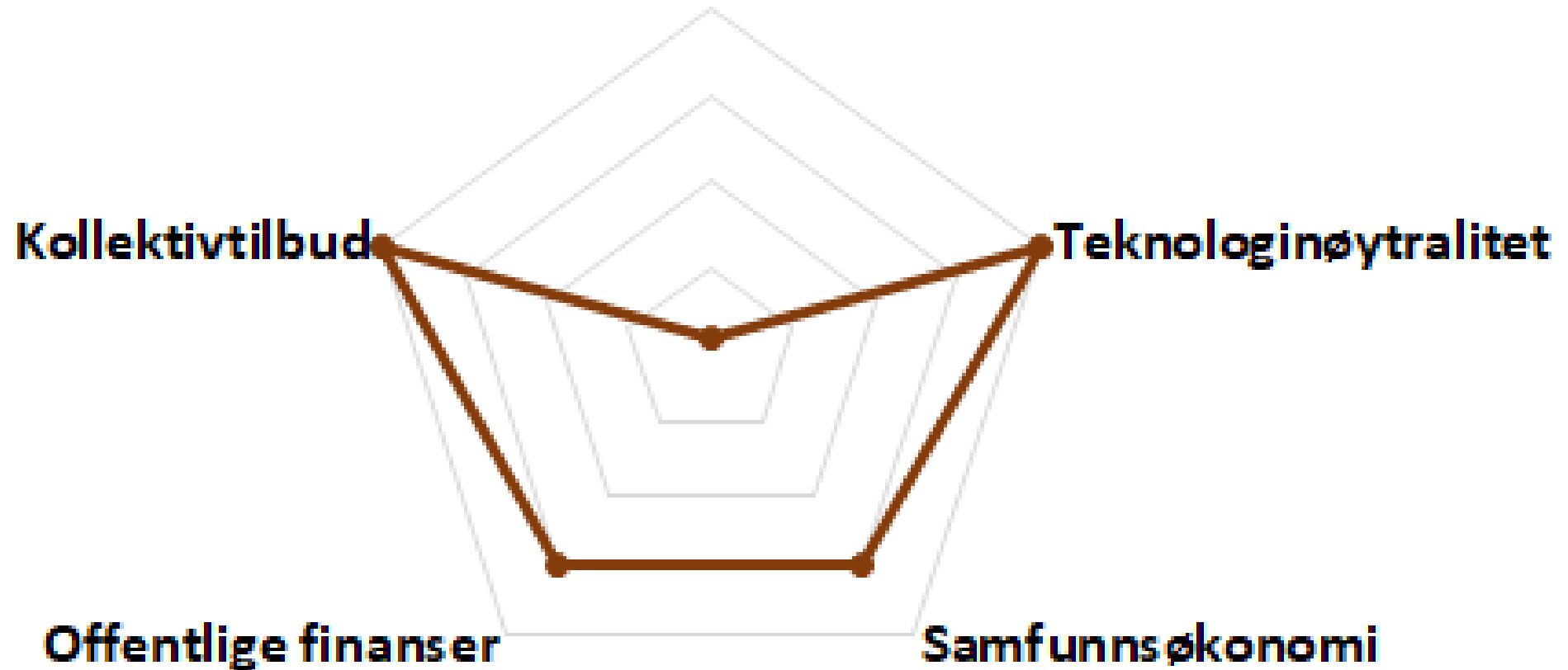
Offensiv klimapolitikk

En **defensiv** klimapolitikk legger vekt på at **verdiskapingen** skal være størst mulig, at **offentlige finanser** skal styrkes snarere enn svekkes, at politikken skal være **teknologinøytral**, og at **kollektivtilbudet** ikke skal møte for hard konkurranse fra elbiler. **Klimamålene** blir ikke oppfylt.

Defensiv klimapolitikk

Innfri klimamål

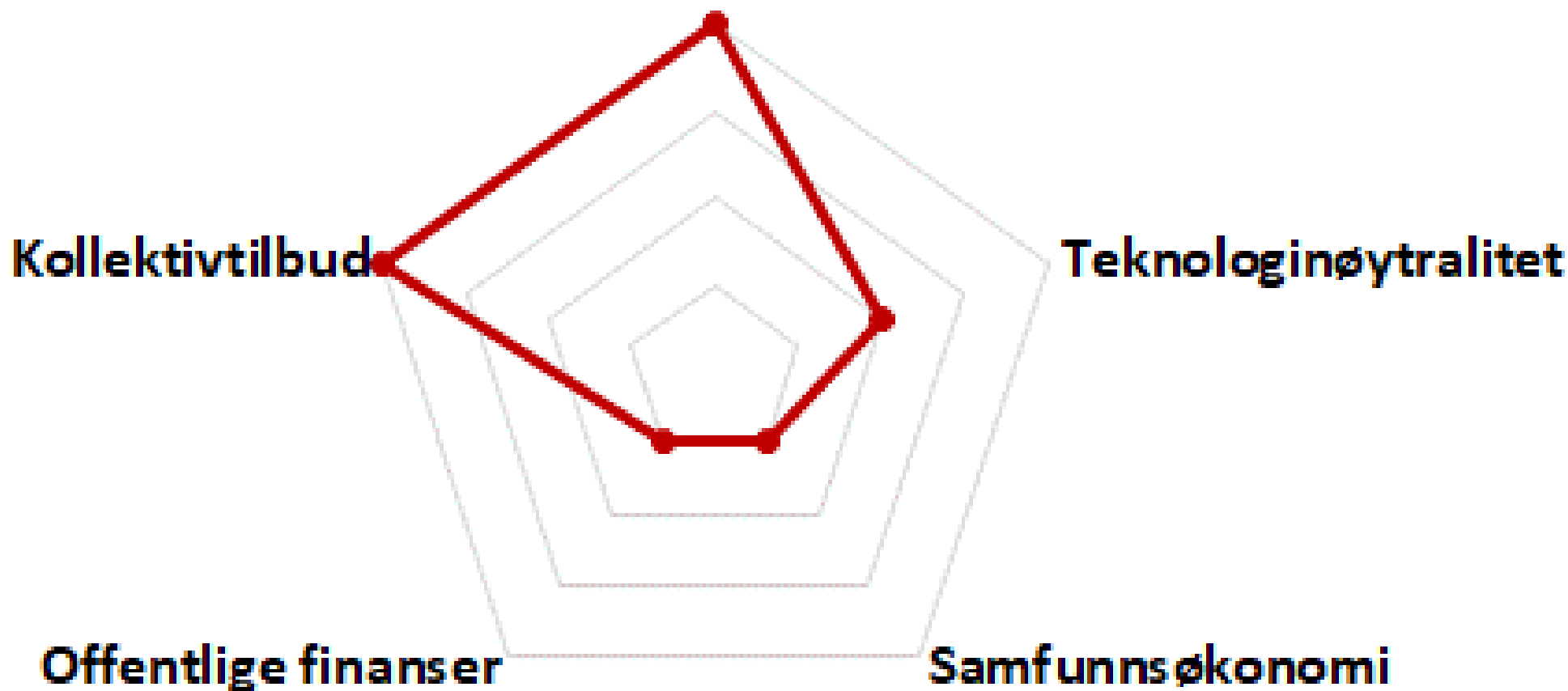

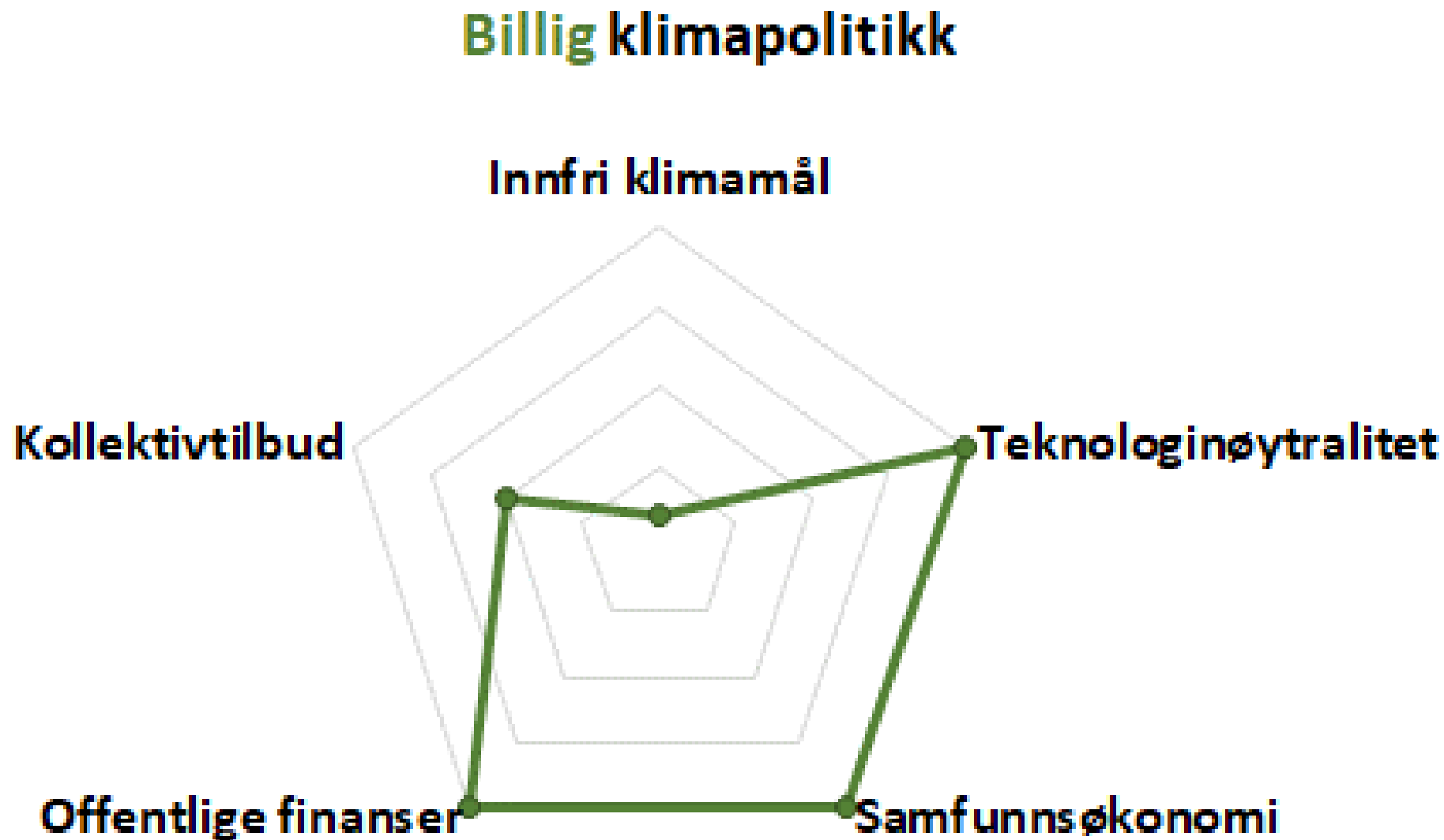
En **dyr** klimapolitikk tillegger **samfunnsøkonomisk lønnsomhet** og **offentlige finanser** liten vekt. **Teknologinøytralitet** er det heller ikke så nøye med. Men **kollektivtransporten** får de tilskuddene som trengs for å opprettholde tilbudet og helst forbedre det. **Klimamålene** nås

Dyr klimapolitikk

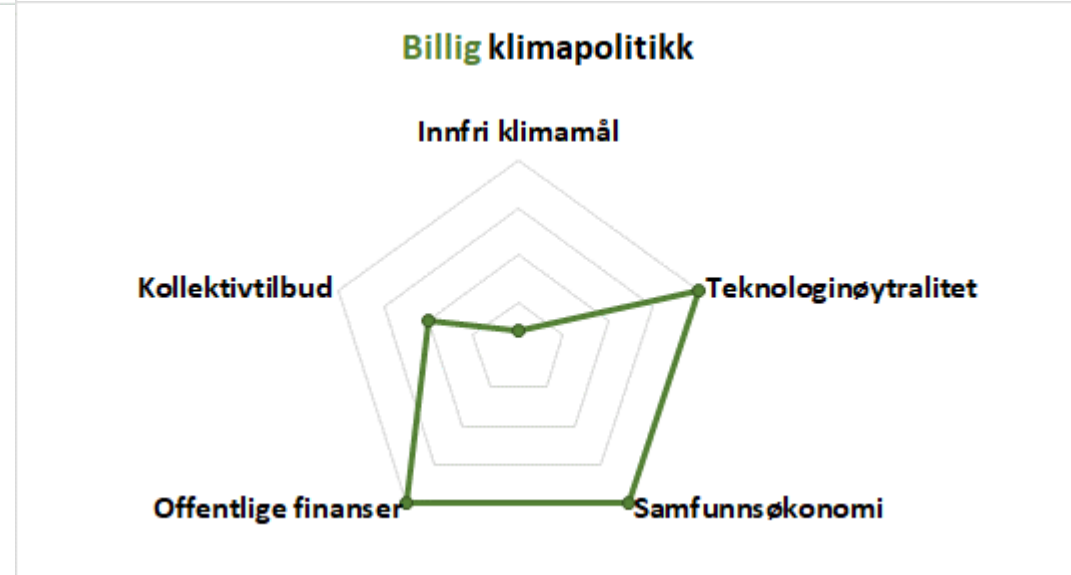
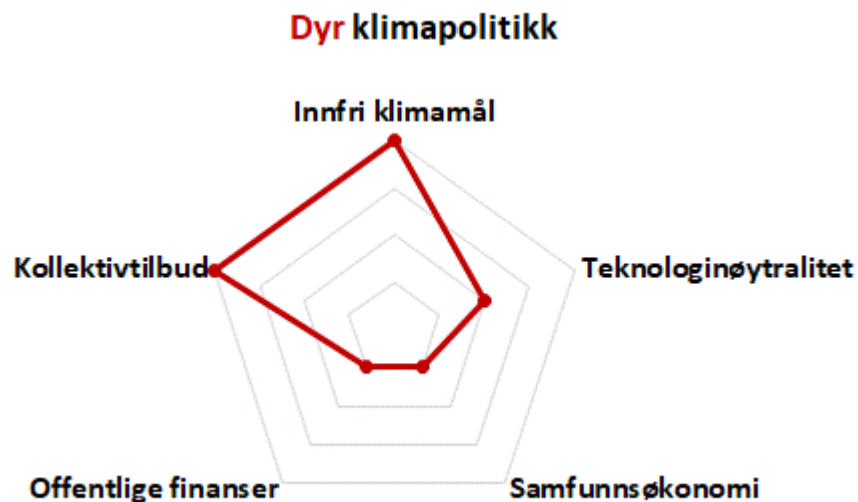
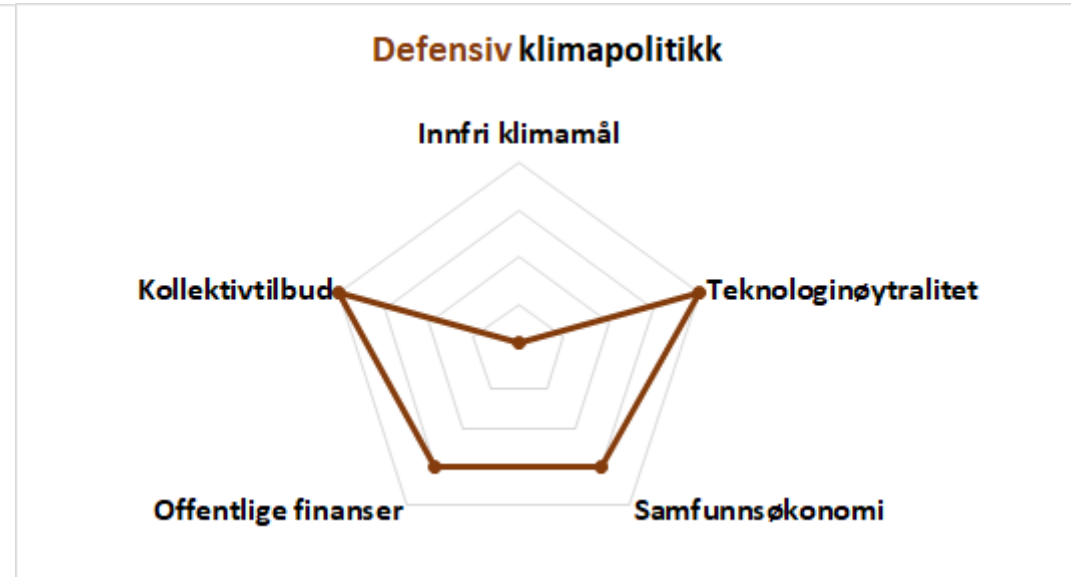
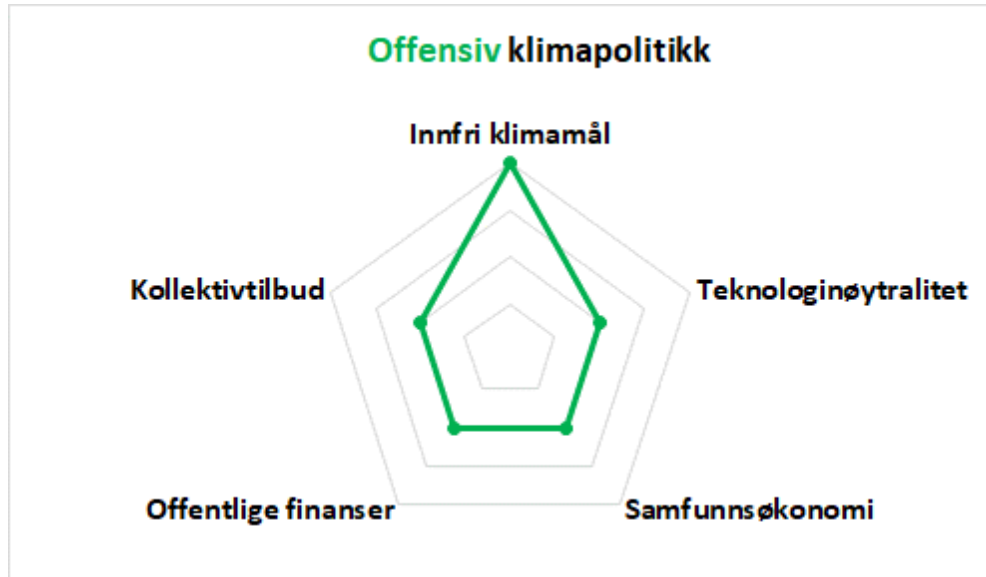
Innfri klimamål

En **billig** klimapolitikk legger hovedvekt på **verdiskaping og samfunnsøkonomisk effektivitet**. Her gis det ikke ved dørene, verken til **klimatiltak** eller **kollektiv-transport**. **Skatte- og avgiftstrykket** opprettholdes eller forsterkes. **Allmenn veiprising** innføres. Det rammer elbiler og eksosbiler i nesten samme grad.

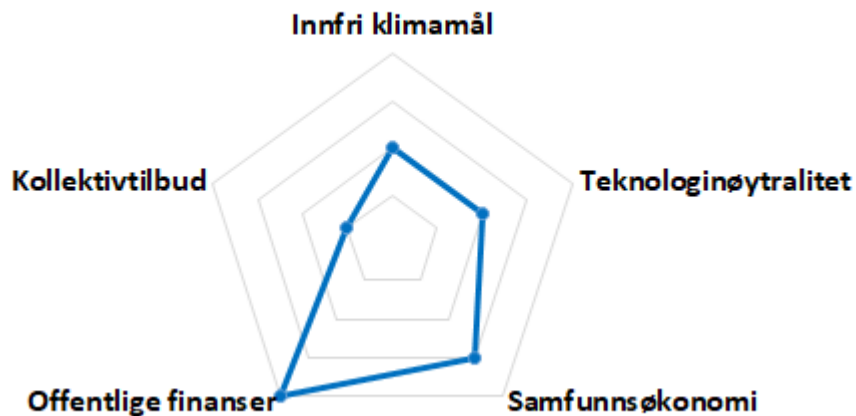

Vil vi ha **offensiv** eller **defensiv**, **dyr** eller **billig** klimapolitikk?

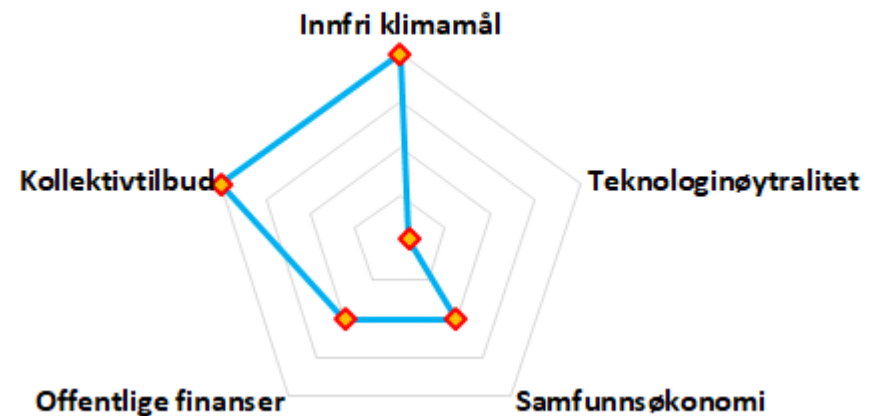

Eller kanskje gjerrig? Eller **skjev**?

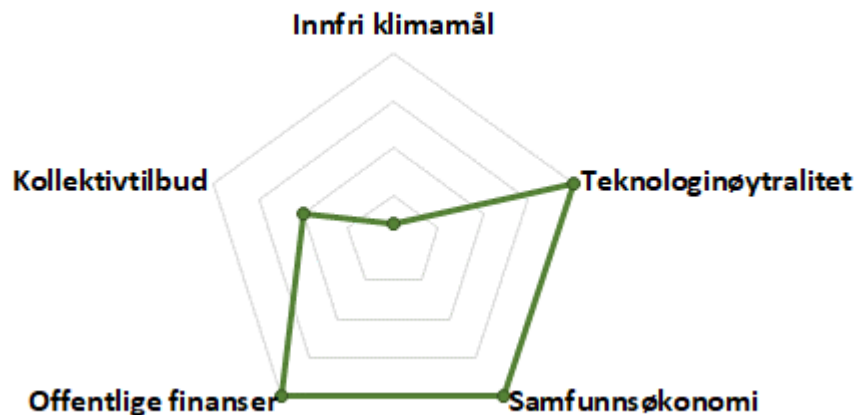
Gjerrig klimapolitikk

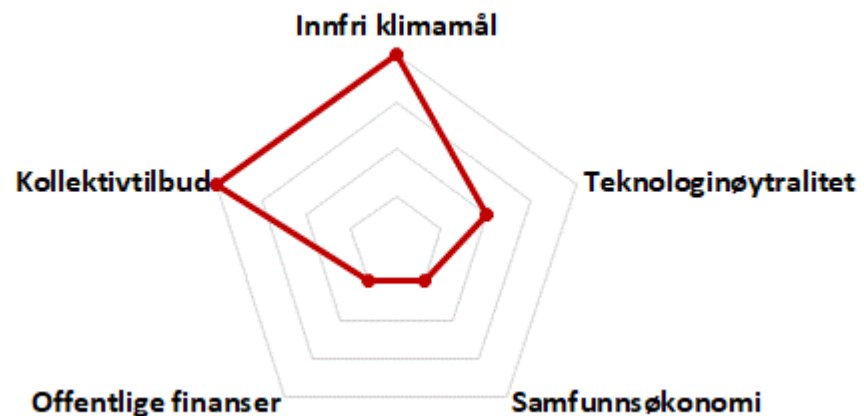
Skjev klimapolitikk

Billig klimapolitikk

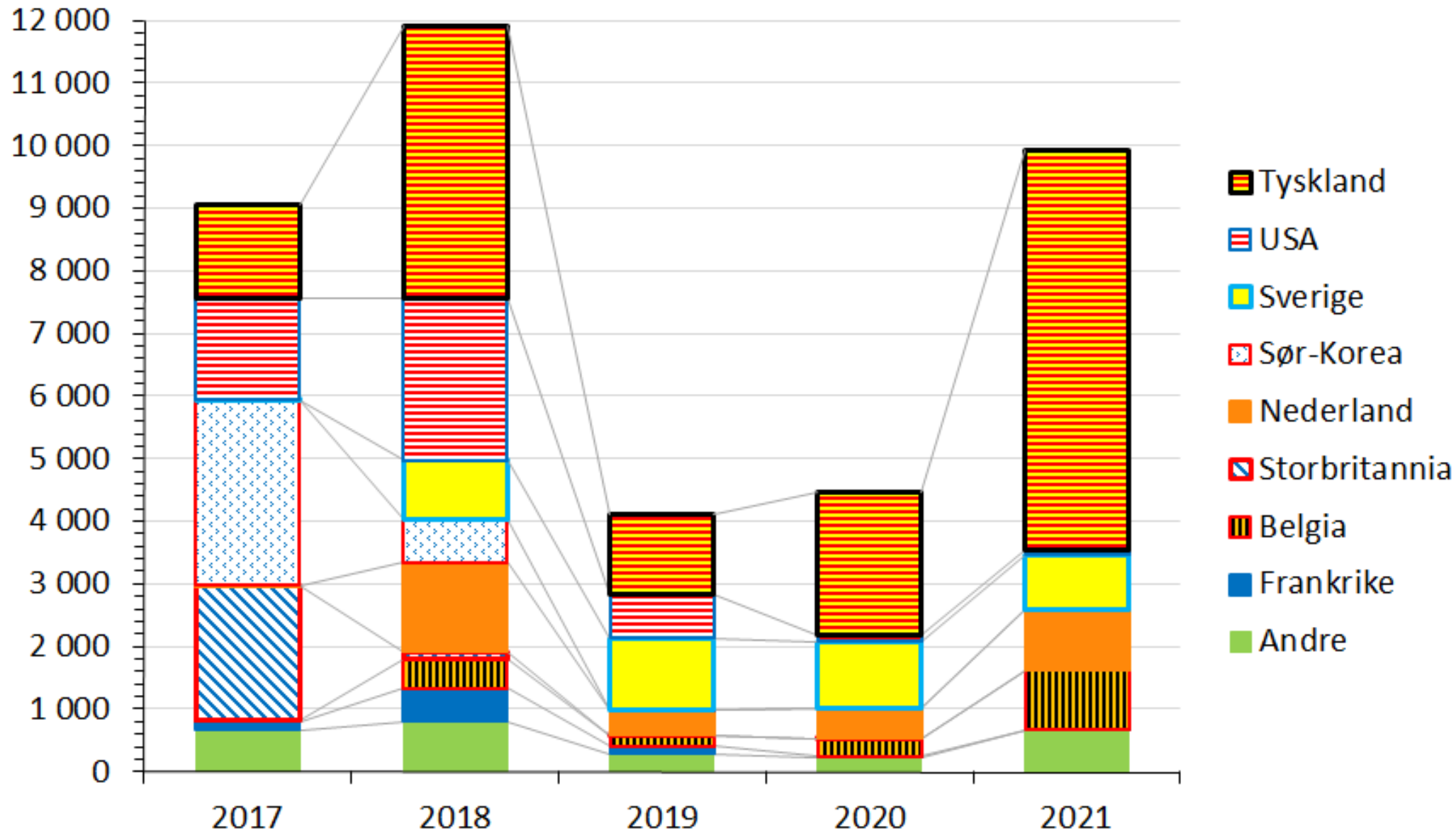

Dyr klimapolitikk

Import av brukte batterielektriske personbiler

Antall

Er det lurt å innføre elbtilskudd for personbiler?